

22. 1. 2002

ID: 15660

Vyloučení soudce

Samotná skutečnost, že předseda senátu v průběhu výsledku upozorní svědka na rozpory ve výpovědi a v této souvislosti svědka poučí i o případné možnosti trestního postihu pro křivou výpověď neznamena vyjádření osobního postoje soudce vůči vyslýchané osobě, ale aplikaci zákonem uložené poučovací povinnosti.

Samotná skutečnost, že předseda senátu v průběhu výsledku upozorní svědka na rozpory ve výpovědi a v této souvislosti svědka poučí i o případné možnosti trestního postihu pro křivou výpověď neznamena vyjádření osobního postoje soudce vůči vyslýchané osobě, ale aplikaci zákonem uložené poučovací povinnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.10.2001, sp.zn. 4 Tz 270/2001)

Nejvyšší soud České republiky projednal ve veřejném zasedání dne 30. října 2001 stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky ve prospěch obviněného J. P. proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 5. 1977, sp. zn. 2 To 403/77, a podle § 268 odst. 2 tr. ř., § 269 odst. 2 tr. ř. a § 271 odst. 1 tr. ř. rozhodl tak, že rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 5. 1977, sp. zn. 2 To 403/77, a řízením, jež mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanovení § 175 odst. 1 písm. b) tr. zák. a § 254 odst. 1 tr. ř., § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. a § 259 odst. 3 tr. ř., v neprospěch obviněného J. P. a napadený rozsudek zrušil. Současně Nejvyšší soud České republiky zrušil rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 3. 1977, sp. zn. 1 T 106/77, jakož i všechna rozhodnutí, jež na zrušený rozsudek obsahově navazují, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 5. 1994, sp. zn. Rt 15/93. Nejvyšší soud České republiky zároveň obviněného J. P. podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obžaloby pro skutek spočívající v tom, že dne 31. 3. 1976 při hlavním líčení u Okresního soudu v Českých Budějovicích v trestní věci proti obžalovanému V. S. a spol. jako svědek, přestože byl řádně poučen o právech a povinnostech ve smyslu příslušných ustanovení trestního řádu, v rozporu se svou svědeckou výpovědí z přípravného řízení uvedl, že mu není nic známo o tom, že by obžalovaný S. měl podíl na rozmnožování nebo distribuci náboženských materiálů sekty „S. J.“, v čemž obžaloba Okresního prokurátora v Českých Budějovicích ze dne 25. 2. 1977, sp. zn. Pv 1135/76, spatřovala trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 odst. 1 písm. b) tr. zák.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 3. 1977, sp. zn. 1 T 106/77, byl obviněný J. P. uznán vinným trestným činem křivé výpovědi podle § 175 odst. 1 písm. b) tr. zák., za což byl odsouzen podle § 175 odst. 1 tr. zák. za použití § 43 odst. 1 tr. zák. a § 44 odst. 1, odst. 3 tr. zák. k trestu nápravného opatření v trvání osmi měsíců se srážkami z odměny za práci ve výši 20 % ve prospěch státu. Podle rozsudku se tohoto trestného činu dopustil tím, že dne 31. 3. 1976 při

hlavním líčení u Okresního soudu v Českých Budějovicích v trestní věci vedené proti obžalovanému V. S., jako svědek přesto, že byl řádně poučen o právech a povinnostech ve smyslu příslušných ustanovení trestního řádu, v rozporu se svou svědeckou výpovědí v přípravném řízení uvedl, že mu není nic známo o tom, že by obviněný V. S. měl podíl na rozmnožování nebo distribuci náboženských materiálů sekty S. J.

Proti tomuto rozsudku podal v neprospěch obviněného odvolání okresní prokurátor v Českých Budějovicích a z podnětu tohoto odvolání Krajský soud v Českých Budějovicích rozhodl rozsudkem ze dne 18. 5. 1977, sp. zn. 2 To 403/77, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. v napadeném rozsudku zrušil výrok o trestu a při nezměněném výroku o vině sám nově rozhodl tak, že obviněnému uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, pro jehož výkon jej podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařadil do první nápravně výchovné skupiny.

Proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 5. 1977, sp. zn. 2 To 403/77, podal ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného J. P. Podle jeho názoru byl napadeným rozsudkem porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 tr. ř., § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř., § 259 odst. 3 tr. ř., a v řízení, které mu předcházelo, v ustanoveních § 2 odst. 5, odst. 6 tr. ř. a § 30 odst. 1 tr. ř., v tehdy platném znění, v neprospěch obviněného J. P.

V trestní věci, jež byla vedena proti obviněnému V. S. pod sp. zn. 1 T 1040/75 rozhodoval senát Okresního soudu v Českých Budějovicích složený z předsedy senátu JUDr. Bohumíra Hanuše a soudců Františka Marka a Tomáše Ondřícha. Předseda senátu JUDr. Bohumír Hanuš vedl výslech svědka J. P. a prováděl protokolaci tohoto výslechu. Ze spisu Okresního soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 1 T 106/77, v němž byl obviněný J. P. stíhán pro trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 odst. 1 písm. b) tr. zák., kterého se měl dopustit svou výpovědí právě v trestní věci obviněného S. dne 31. 3. 1976, bylo zjištěno, že trestní věc obviněného J. P. projednal senát, jemuž předsedal JUDr. B. H. a dále v něm byli soudci J. A. a J. B.

Z toho vyplývá, že ve věci obviněného J. P. rozhodoval též předseda senátu, který prováděl výslech tohoto obviněného jako svědka v trestní věci obviněného S., tedy výslech, v jehož rámci měl obviněný P. nepravdivě vypovídat. Uvedený soudce byl tak pojmově svědkem trestného činu, přičemž byl i aktivně účasten skutkového děje, když J. P. poučoval, vedl jeho výslech a protokolaci. Byl z tohoto důvodu vyloučen podle § 30 odst. 1 tr. ř., v tehdy platném znění, z projednávání věci obviněného J. P. Pokud ve věci jednal, je řízení zatíženo závažnou vadou a došlo k porušení zákona v neprospěch obviněného. Rozsudek, který byl vynesena senátem okresního soudu pod předsednictvím vyloučeného soudce, pak nemohl obstát.

S touto skutečností souvisí i další pochybení nalézacího soudu, které je možno spatřovat v tom, že se naprosto nedostatečným způsobem vypořádal s obhajobou obviněného J. P., že změněnou svědeckou výpověď u hlavního líčení učinil proto, že se obával trestních následků, které by mohly ohrozit jeho osobu. Nalézací soud uvedl, že takováto námitka je zcela bezpředmětná, neboť obviněný byl dostatečně poučen o možnosti odepřít výpověď, pokud by si jí mohl způsobit trestní stíhání, nebo stíhání osob blízkých, když výpověď vůbec nesměruje k jakékoli takové možnosti. Navíc v té době byla již činnost obviněného v zakázané sektě soudem projednána a obviněný již vykonával uložený trest. S názorem okresního soudu podaný mimořádný opravný prostředek polemizuje v tom směru, že i v tomto stadiu řízení mohly vyjít najevo skutečnosti, které dosud nebyly orgánům činným v

trestním řízení známy, a které by mohly vést např. k obnově řízení v jeho předchozích trestních věcech v jeho neprospěch.

Ze spisového materiálu k poučení obviněného J. P. před výslechem dne 31. 3. 1976 plyne, že byl poučen pouze podle § 101 tr. ř., ne však podle § 100 tr. ř. K průběhu poučení a jeho obsahu u hlavního líčení nebyl obviněný v rámci svého výslechu dotázán a žádná z osob, která u tohoto hlavního líčení byla přítomna, nebyla k okolnostem tohoto poučení vyslechnuta.

Závěrem stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky vyslovil, že podle § 268 odst. 2 tr. ř. došlo v napadeném rozhodnutí k porušení zákona v namítaném rozsahu, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí spolu s rozhodnutími obsahově na něj navazujícími zrušil, a dále aby postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen Nejvyšší soud) přezkoumal podle § 268 odst. 1 tr. ř. na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i správnost řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že zákon porušen byl.

Trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 odst. 1 písm. b) tr. zák. se m. j. dopustí ten pachatel, který jako svědek před soudem zamlčí okolnost, která má podstatný význam pro rozhodnutí. V posuzované trestní věci mělo podle rozsudku okresního soudu dojít k naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu tím, že obviněný J. P. při hlavním líčení dne 31. 3. 1976 u Okresního soudu v Českých Budějovicích jako svědek, přestože byl řádně poučen o právech a povinnostech ve smyslu příslušných ustanovení trestního řádu, v rozporu s obsahem své svědecké výpovědi z přípravného řízení, neuvedl podstatné okolnosti o trestné činnosti V. S., který byl stíhán pro trestný čin maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi podle § 178 tr. zák. Obviněný J. P. byl v trestní věci obviněného V. S., jež byla vedena posléze u Okresního soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 1 T 1040/75, vyslechnut dne 30. 4. 1975 jako svědek a o tomto úkonu trestního řízení byl sepsán protokol. Z protokolace je patrné, že J. P. byl v této souvislosti poučen o zákazu výslechu podle § 99 tr. ř., o právu odepřít výpověď podle § 100 tr. ř., o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi, jakož i o možnostech doplnění a oprav protokolu, stejně tak možnosti námitek proti jeho obsahu podle § 103 tr. ř. Obviněný k obsahu těchto poučení uvedl, že jim plně porozuměl a hodlá podat svědeckou výpověď, což také učinil. V hlavním líčení dne 31. 3. 1976 byl opakovaně vyslechnut jako svědek za situace, kdy byl původní zprošťující rozsudek okresního soudu v rámci řízení o opravném prostředku zrušen a věc byla soudu I. stupně vrácena s pokynem, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Z obsahu protokolu o hlavním líčení ze dne 31. 3. 1976 lze jistit, že J. P. byl před započítím výslechu poučen v intencích § 101 odst. 1 a § 101 odst. 2 tr. ř. Z citace těchto zákonných ustanovení lze usuzovat, že zřejmě byla zjištěna jeho totožnost, poměr k obviněnému, že měl být poučen o právu odepřít výpověď, jakož i povinnosti vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet. Z provedené protokolace však není zřejmé jak se obviněný k jednotlivým způsobům poučení vyjádřil a co z těchto případných vyjádření procesní soud vyvodil.

Z ustanovení § 101 odst. 1 tr. ř. totiž explicitně vyplývá povinnost orgánu, před nímž je výslech prováděn, v daném případě okresního soudu, svědka výslovně poučit o právu odepřít výpověď v intencích ustanovení § 100 tr. ř. Znamená to, že svědek se po tomto poučení k němu musí výslovně vyjádřit, a má-li právo odepřít výpověď, pak musí i výslovně prohlásit, zda tohoto práva používá či

nikoliv. Obsah jeho vyjádření musí být uveden v protokolu o výsledku. Nebyl-li takový svědek poučen o tomto právu nebo nevyjádřil-li se výslovně, zda tohoto práva používá či nikoli, jde o podstatnou vadu řízení, kterou lze odstranit jen opakováním vadně provedených úkonů (bližší viz R 9/1985 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Obviněný J. P. v kritické době byl členem zakázané sekty S. J. a za tuto svou činnost v této sektě byl opakovaně trestně stíhán a odsouzen. Při své činnosti přicházel do styku s obviněným S. a lze tak chápat jeho snahu o minimalizaci údajů v rámci jeho svědecké výpovědi o činnosti a jednání dalších členů sekty. Mohl se totiž důvodně domnívat, že by mohly vyjít najevo skutečnosti, které dosud nebyly orgánům činným v trestním řízení známy, a které by mohly např. vést k obnově trestního řízení v jeho neprospěch v jeho předchozích trestních věcech. Bylo tedy namíste poučit jej podle § 100 odst. 2 tr. ř. o oprávnění odepřít výpověď, jestliže by výpovědi mohl sobě způsobit nebezpečí trestního stíhání. Takového poučení se mu dle protokolace nedostalo, takže v intencích výše uvedeného právního názoru je nutno považovat celé jeho poučení soudem za nedostačující a nezákonné, důsledkem čehož je procesní nepoužitelnost jeho výpovědi z hlavního líčení dne 31. 3. 1976. Neexistence této svědecké výpovědi nastoluje stav, kdy není naplněna skutková podstata trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 odst. 1 písm. b) tr. zák., a obviněný tak nemohl být tímto trestným činem uznán vinným. Na tomto faktu by nezměnilo nic ani to, zda by k okolnostem poučení byl vyslýchán jako svědek předseda senátu či zapisovatelka, neboť protokolace rozsahu a obsahu poučení je natolik jednoznačná, že výslechy obou uvedených osob by byly nadbytečné.

Toto zjištění měl učinit Krajský soud v Českých Budějovicích v rámci řízení o opravném prostředku proti rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 3. 1977, sp. zn. 1 T 106/77, jímž byl obviněný J. P. uznán vinným shora uvedeným trestným činem. Krajský soud má podle § 254 odst. 1 tr. ř. povinnost přezkoumat nejen zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, proti nimž může odvolatel podat odvolání, ale i správnost postupu řízení, které rozsudku předcházelo, přičemž v rámci revizního principu musí přihlížet i k vadám, které odvoláním vytýkány nebyly. Důsledkem nezjištění této vady je poté i jeho další postup spočívající ve zrušení výroku o trestu z podnětu odvolání okresního prokurátora podaného v neprospěch obviněného a rozhodnutí ve smyslu § 259 odst. 3 tr. ř., jímž bylo uloženo nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Naproti tomu se Nejvyšší soud neztotožnil se stížnostní námitkou ministra spravedlnosti České republiky, že řízení u soudu prvního stupně bylo zatíženo závažnou vadou, neboť ve věci rozhodoval senát okresního soudu pod předsednictvím soudce, který byl vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení podle § 30 odst. 1 tr. ř.

Okolnost, že zřejmě může dojít k procesní situaci, kdy soudce, který vede výslech svědků v řízení před soudem, a svědek se v této fázi dopustí trestného činu, např. křivé obvinění či křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku, pro který je v dalším samostatném řízení postaven před soud v procesním postavení obviněného, přičemž v tomto novém řízení rozhoduje též soudce, který však není z tohoto důvodu apriorně z projednávané věci vyloučen, jednoznačně vyplývá ze znění ustanovení § 30 odst. 2 tr. ř. Toto ustanovení trestního řádu (v platném znění v době rozhodování ve stížnosti pro porušení zákona napadené trestní věci) explicitně vylučovalo z rozhodování toho soudce, který byl v projednávané věci činný jako prokurátor, vyšetřovatel, vyhledávací orgán, společenský žalobce, obhájce, společenský obhájce, zmocněnec zúčastněné osoby nebo poškozeného. Situace popsaná výše do tohoto výčtu zahrnuta není. Z vykonávání úkonů trestního řízení lze podle ustanovení § 30 odst. 1 tr. ř. vyloučit soudce, u něhož lze mít pochybnost o nepodjatosti pro jeho poměr k projednávané věci nebo pro jeho poměr k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v tomto

řízení. Stížnost pro porušení zákona dovozuje, že tento stav nastal v posuzované věci tím, že soudce byl pojmově svědkem trestného činu, byl aktivně účasten skutkového děje, a to s poukazem na jeho poučovací povinnost, vedení výslechu a jeho protokolaci, důsledkem čehož je poté jeho poměr k věci a zpochybnění jeho nestrannosti. Nejvyšší soud má za to, že soudce při provádění úkonů trestního řízení si nevytváří osobní vztah k věci či osobám, když apriorní platnost opačného názoru by znamenala zpochybnění profesionality soudce. Vztah k věci by mohl vzniknout v případě, že by vyvstala potřeba vyslechnout soudce v procesním postavení svědka, v posuzované věci však tomu tak nebylo, neboť obsah veřejné listiny, jíž je protokol o hlavním líčení, je natolik jednoznačný, že tato potřeba doplnění dokazování nevznikla. O jistém vztahu k věci by bylo možno uvažovat za situace, pakliže by předseda senátu dal podnět k zahájení trestního stíhání pro trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 odst. 1 tr. zák., neboť by bylo možno předpokládat, že by si takto již dopředu mohl učinit o věci poměrně jasný právní názor, který do budoucna mohl vzbuzovat pochybnosti o jeho nestrannosti. V posuzované věci však tomu tak nebylo, neboť jak je zřejmé z odůvodnění usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 3. 11. 1976, zahájil vyšetřovatel prokuratury v Českých Budějovicích trestní stíhání proti obviněnému na podkladě oznámení intervenujícího okresního prokurátora. Samotná skutečnost, že předseda senátu v průběhu výslechu upozornil svědka na rozpory ve výpovědi a v této souvislosti svědka poučil i o případné možnosti trestního postihu pro křivou výpověď neznamená vyjádření osobního postoje soudce vůči vyslychané osobě, ale aplikaci zákonem uložené poučovací povinnosti, jak je podrobně rozebíráno výše. Vzhledem ke všem těmto skutečnostem neshledal Nejvyšší soud uplatněnou stížnostní námitku důvodnou.

Nejvyšší soud tak vzhledem ke všem okolnostem výše uvedeným vyslovil podle § 268 odst. 2 tr. ř., že rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 5. 1977, sp. zn. 2 To 403/77, a řízením, jež mu předcházelo, byl v neprospěch obviněného J. P. porušen zákon v ustanovení § 175 odst. 1 písm. b) tr. zák., § 254 odst. 1 tr. ř., § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. a § 259 odst. 3 tr. ř.

Podle § 269 odst. 2 tr. ř. poté zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 5. 1977, sp. zn. 2 To 403/77, jakož i rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 3. 1977, sp. zn. 1 T 106/77. Současně též zrušil všechna další rozhodnutí, která na zrušený rozsudek obsahově navazovala, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména pak usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 5. 1994, sp. zn. Rt 15/93.

Nejvyšší soud poté rozhodl ve věci sám při užití ustanovení § 271 odst. 1 tr. ř., neboť rozhodnutí mohlo být učiněno na podkladě již zjištěného skutkového stavu, který nemusel být dalšími důkazy doplňován. Podle § 226 písm. b) tr. ř. obviněného J. P. zprostil obžaloby pro skutek, spočívající v tom, že dne 31. 3. 1976 při hlavním líčení u Okresního soudu v Českých Budějovicích v trestní věci proti obžalovanému V. S. a spol. jako svědek, přestože byl řádně poučen o právech a povinnostech ve smyslu příslušných ustanovení trestního řádu, v rozporu se svou svědeckou výpovědí z přípravného řízení uvedl, že mu není nic známo o tom, že by obžalovaný S. měl podíl na rozmnožování nebo distribuci náboženských materiálů sekty „S. J.“, v čemž obžaloba Okresního prokurátora v Českých Budějovicích ze dne 25. 2. 1977, sp. zn. Pv 1135/76, spatřovala trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 odst. 1 písm. b) tr. zák., neboť skutek není trestným činem.

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)